Татарстан Республикасы
ЗАКОНЫ

Вөждан иреге турында һәм дини берләшмәләр турында

Татарстан Республикасы Дәүләт Советы,

Татарстан халыкларының рухиятен, мәдәниятен торгызуда һәм үстерүдә исламның һәм православиенең аерым ролен танып,

республика халыклары тарихи мирасының аерылгысыз өлешен тәшкил итүче башка диннәрне ихтирам итеп һәм аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып,

дини экстремизм күренешләренең һәм дини берләшмәләр эшчәнлеге сәясиләшүенең куркынычлылыгын аңлап,

вөждан иреге һәм дин тоту иреге мәсьәләләрендә үзара аңлашуга, киң күңеллелек күрсәтүгә һәм ихтирамга ирешүгә ярдәм итүне мөһим дип санап,

әлеге Законны кабул итә.

I бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1 статья. Төп төшенчәләр

Әлеге Закон максатларында түбәндәге төп төшенчәләр кулланыла:

вөждан иреге - кешенең һәм гражданның дингә карата үз мөнәсәбәтен сайлап алу хокукы: дин тоту яисә гомумән дин тотмау хокукы;

дин тоту иреге - кешенең һәм гражданның дини инануларында ирекле булу, шуларга бәйле ритуалларны, йолаларны үтәү, үз дине турында ачыктан-ачык игълан итү хокукы.

2 статья. Әлеге Законның җайга салу предметы

Әлеге Закон кеше һәм гражданның теләсә кайсы динне ирекле тоту яисә берсен дә тотмау, дини эшчәнлек белән шөгыльләнү буенча Татарстан Республикасы Конституциясендә беркетелгән хокукын тәэмин итү һәм гамәлгә ашыру гарантияләрен урнаштыра, дини берләшмәләрнең хокукый хәлен билгели.

3 статья. Вөҗдан ирекe, дин тоту ирекe турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы Татарстан Республикасы законнары

Вөҗдан ирекe, дин тоту ирекe турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы законнар Татарстан Республикасы Конституциясенең тиешле нормаларыннан, әлеге Законнан һәм башка төрле закон чыгару актларыннан гыйбарәт.

4 статья. Вөҗдан ирекe һәм дин тоту ирекe хокукы

1. Татарстан Республикасы гражданнары, инануларына карап, теләсә кайсы динне ирекле тотарга яисә берсен дә тотмаска, дини яисә атеистик эшчәнлек белән шөгыльләнергә хокуклы. Дини йолаларны үтәүдә һәр кеше ирекле.

2. Дингә карата мөнәсәбәткә бәйле рәвештә өстенлекләр, чикләүләр яисә дискриминацияләүнең башка төрле рәвешләрен билгеләү рөхсәт ителми.

3. Кешенең һәм гражданның вөҗдан ирекe һәм дин тоту ирекe хокуклары закон нигезендә һәм суд карары буенча гына чикләнергә яисә туктатып торылырга мөмкин.

4. Татарстан Республикасы гражданнары, дингә мөнәсәбәтләренә һәм кайсы динне тотуларына карамастан, граждани, сәяси, икътисадый, социаль һәм мәдәни тормышның барлык өлкәләрендә дә закон каршында тигез булалар. Әгәр Татарстан Республикасы гражданының хәрби хезмәттә булуы аның инануларына яисә дин тотуына каршы килсә, ул законнарда билгеләнгән тәртиптә хәрби хезмәтне альтернатив вазыйфалар белән алмаштырырга хокуклы.

5. Беркем дә үзенең дингә мөнәсәбәтен башкаларга белгертергә тиеш түгел һәм беркем дә үзенең дингә, дин тотуга карата

мөнәсәбәтен билгеләгәндә мәҗбүр ителмәскә яисә дин тотудан баш тартуга, гыйбадәт кылуларда, башка дини йолаларда һәм тантаналарда, дини берләшмәләр эшчәнлегендә һәм дин гыйлеме алуда катнашуга яисә катнашмауга мәҗбүр ителмәскә тиеш.

6. Вөҗдан иреге һәм дин тоту иреге хокукын гамәлгә ашыруга комачаулык итү, шул исәптән шәхескә карата көч куллану, дингә мөнәсәбәтләре аркасында гражданнарны күрәләтә мәсхәрәләү, дини өстенлекне пропагандалау, дини инанулар аркасында дошманлык, нәфрәт һәм милли каршылык уяту рәвешендә дә комачаулык күрсәтү йә мөлкәтне юк итү яисә аңа зыян салу белән, йә шундый гамәлләр кылу белән янау закон нигезендә тыела һәм эзәрлекләнә.

7. Дини ихтирам объектлары тирәсендә гавами гамәлләр үткәрү, уен-көлке биналары ачу, дин тотучы гражданнарның дини хисләрен мәсхәрәләүче текстлар, сурәтләр һәм реклама урнаштыру тыела.

8. Бала дини инанулар буенча дискриминацияләүнең теләсә кайсы рәвешеннән саклап калына. Аңа карата дини ирексезләү, шул исәптән дини берләшмәгә җәлеп итү, шулай ук, үз теләге булмаса һәм, ата-аналарының яисә аларны алыштыручы затларның язма ризалыгыннан башка, аны дингә өйрәтү тыела.

9. Татарстан Республикасы территориясендәге чит ил гражданнары һәм гражданлыксыз затлар вөҗдан иреге һәм дин тоту иреге хокукыннан Татарстан Республикасы гражданнары белән бертигез файдаланалар һәм вөҗдан иреге турындагы, дин тоту иреге һәм дини берләшмәләр турындагы законнарны бозган өчен законда билгеләнгәнчә җаваплы булалар.

10. Исповедь яшеренлеге закон белән саклана.

<u>5 статья.</u> Дәүләт һәм дини берләшмәләр

1. Татарстан Республикасында диннәр һәм дини берләшмәләр дәүләттән аерылганнар һәм закон каршында бертигез булалар.

2. Татарстан Республикасы территориясендә яңа дини тәгълиматларны тарату һәм беренче тапкыр төзелгән дини берләшмәләрнең эшчәнлеге җәмәгать татулыгы һәм җәмәгать иминлеге мәнфәгатьләрендә закон нигезендә чикләнергә мөмкин.

3. Дин һәм дини берләшмәләрнең дәүләттән аерылганлыгы ту-

рында конституциячел принцип нигезендә дәүләт:

гражданның үзенең дингә карата мөнәсәбәтен һәм кайсы дингә каравын билгеләгәндә, ата-аналар яисә аларны алыштыручы затлар үз инанулары һәм баланың вөҗдан иреге, дин тоту иреге хокукы нигезендә балаларны тәрбияләгәндә катышмый;

дәүләт хакимияте органнары, дәүләтнең башка органнары, дәүләт учреждениеләре һәм җирле үзидарә органнары вазыйфаларын үтәүне дини берләшмәләргә йөкләми;

әгәр дини берләшмәләрнең эшчәнлеге законга каршы килмәсә, аңа катышмый;

дәүләткә караган һәм дәүләткә карамаган (дини булмаган) мәгариф учреждениеләрендә белем бирүнең дөньявилыгын тәэмин итә.

4. Дәүләт учреждениеләре һәм оешмалары бирүче һәм таләп итүче документларда гражданның дин тотуы күрсәтелми.

5. Дәүләт хакимияте һәм идарәсе органнары, дәүләтнең башка органнары, җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә гавами дини йолалар һәм тантаналар катыштырылмый. Дәүләт хакимияте һәм идарәсе органнарының, дәүләтнең башка органнарының һәм җирле үзидарә органнарының урындагы затлары үзләренең хезмәт урыннарын дингә карата теге яисә бу мөнәсәбәтне барлыкка китерү өчен файдаланырга хокуклы түгел.

6. Дәүләт дини оешмаларга тарихи һәм мәдәни ядкярләр булып саналган гыйбадәт биналарын һәм башка объектларны реставрацияләүдә, тотуда һәм саклауда финанс, матди һәм башка ярдәм күрсәтә, дини оешмаларга салым ташламалары һәм башка ташламалар бирүне җайга сала.

7. Дәүләт дини берләшмәләрнең хәйрия эшчәнлегенә, шулай ук аларның иҗтимагый әһәмияткә ия дини-агарту программаларын һәм чараларын гамәлгә ашыруларына ярдәм итә.

8. Диннең һәм дини берләшмәләрнең дәүләттән аерылганлыклары турында конституциячел принцип нигезендә дини берләшмә:

үз иерархия һәм институция структурасы нигезендә гамәлгә куела һәм эш итә, үз билгеләүләре нигезендә персоналын сайлый, билгеләп куя һәм алыштыра;

дәүләт хакимияте һәм идарәсе органнарының, дәүләтнең башка органнарының, дәүләт учреждениеләренең һәм җирле үзидарә органнарының вазыйфаларын үтәми һәм аларны алыштырмый;

дәүләт хакимияте органнарына һәм җирле үзидарә органнарына сайлауларда катнашмый;

сәяси хәрәкәтләр һәм фиркаләр эшчәнлегендә катнашмый, аларга матди һәм башка төрле ярдәм күрсәтми.

9. Дини берләшмәләрнең дәүләттән аерылулары әлеге берләшмәләр әгъзаларының хокукларын, дәүләт эшләренә идарә итүдә, дәүләт хакимияте органнарына һәм җирле үзидарә органнарына сайлауларда, сәяси фиркаләр, сәяси хәрәкәтләр һәм башка иҗтимагый берләшмәләр эшчәнлегендә бүтән гражданнар белән бертигез катнашу хокукларын да кертеп, чикләүгә китерми.

10. Депутат итеп сайланган һәм дини берләшмәләр идарәләре органнарына керүче затларның шундагы эшчәнлеге аларның депутатлык вәкаләтләре чорына туктатып торыла.

11. Татарстан Республикасы территориясендә эшләп торучы дини берләшмәләр вөҗдан иреге, дин тоту иреге һәм дини берләшмәләр турындагы законнарны үтәргә тиеш.

12. Дини бәйрәмнәр Татарстан Республикасы законы нигезендә эш көннәре түгел дип игълан ителәләр.

6 статья. Дин белеме

1. Һәркем үзе теләгәнчә индивидуаль яисә башкалар белән бергә дин белеме алырга хокуклы.

2. Балаларны дини тәрбияләү һәм аларга дин белеме бирү ата-аналарның яисә аларны алыштыручы затларның балаларын үзләренең инанулары нигезендә тәрбияләү хокукына, баланың вөҗдан иреге һәм дин тоту иреге хокукына нигезләнә.

3. Дини тәрбия һәм дин белеме бирү һөнәри дин белеме учреждениеләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Дини берләшмәләр турыдан-туры дини берләшмәләрнең үзләрендә гражданнарга башлангыч дин белеме бирүне һәм дини тәрбияләүне гамәлгә ашырырга хокуклы.

4. Үзәкләштерелгән дини берләшмәләр үз уставлары нигезендә фәкать руханилар һәм дини персонал әзерләү өчен һөнәри дини белем учреждениеләре (рухани белем учреждениеләре) булдыру хокукына ия.

5. Һөнәри дин белеме учреждениеләре дини оешмалар буларак дәүләт теркәлүе үтәргә тиеш һәм белем бирү эшчәнлеген башкару

өчен дәүләт лицензиясе алалар.

6. Дәүләт лицензиясе булган һөнәри дин белеме учреждениеләренең көндезге бүлекләрендә укучы гражданнар хәрби вазыйфа һәм хәрби хезмәт турындагы законнар нигезендә хәрби хезмәткә чакыруны кичектерү хокукыннан һәм законнарда каралган башка төрле өстенлекле ташламалардан файдаланалар.

7. Һөнәри дин белеме учреждениеләрендә дәүләт дини оешмалар үтенече буенча гомуми белем дисциплиналарын укытуга законнар нигезендә ярдәм күрсәтә.

8. Дини оешмалар үз уставлары нигезендә гомуми белем бирү учреждениеләре оештырырга хокуклы. Дәүләт әлеге учреждениеләргә белем бирү процессының уку-укыту һәм матди-техник тәэминатына законнар нигезендә ярдәм күрсәтә.

9. Дини йолалар үтәүгә бәйле булмаган һәм мәгълүмати характердагы дин гыйлеме, дини танып белү, дини-фәлсәфи дисциплиналар укучыларның теләге буенча факультатив башлангычларда өйрәнелергә мөмкин.

7 статья. Дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы

Дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы мәгълүмати, консультатив, оештыру һәм эксперт учреждениесе була.

Дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы:

республикада дини вәзгыятьнең торышын анализлый һәм үсешен фаразлый;

дингә һәм дини берләшмәләргә карата дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча дәүләт идарәсе органнарының эшчәнлеген җайга сала;

вөҗдан иреге, дин тоту иреге турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы законнарны кулланууда дәүләт органнарына ярдәм итә;

дәүләти дин белеме экспертизасын оештыра һәм уздыра;

төрле диннәрнең дини берләшмәләре арасында үзара аңлашу һәм киң күңеллелек күрсәтүне ныгытуга һәм дини берләшмәләргә законнар нигезендә ярдәм күрсәтә;

Татарстан Республикасыннан читтәге шундый ук дәүләт ор-

ганнары һәм дини берләшмәләр белән багланышларны һәм җайга салу элемтәләрен үстерә.

Җирле администрацияләр дини берләшмәләр белән эшләү буенча тиешле органнар төзергә хокуклы, мондый органнар исә үз функцияләрен әлеге Закон һәм Татарстан Республикасының башка закон чыгару актлары нигезендә башкаралар.

II бүлек. Дини берләшмәләр

<u>8 статья.</u> Дини берләшмә

1. Татарстан Республикасы гражданнарының, Татарстан Республикасы территориясендә даими һәм законлы нигезләрдә яшәүче башка затларның бергәләп дин тоту һәм дин тарату өчен төзелгән һәм түбәндәге максатка туры килә торган иректә берләшүләре Татарстан Республикасында дини берләшмә дип таныла:

дин тотуга;

гыйбадәтләр кылуга, башка дини йолаларны һәм тантаналарны башкаруга.

2. Җәмгыятьтә турыдан-туры яисә массакүләм мәгълүмат чаралары аша дингә өйрәтү һәм дини тәрбия, үз инануларыңны тарату, шәфкатьлелек һәм хәйрия эшләре, дингә карата фидакарьлек эшчәнлеге һәм тиешле дини тәгълиматлар белән билгеләнүче башка эшчәнлек дин тотуга керә.

3. Дини берләшмәләр дини төркемнәр һәм дини оешмалар рәвешендә төзелергә мөмкин.

4. Дәүләт хакимияте һәм идарәсе органнарында һәм дәүләтнең башка органнарында, хәрби частьләрдә, дәүләтнең башка төрле оешмаларында, шулай ук җирле үзидарә органнарында һәм оешмаларында дини берләшмәләр төзү тыела.

5. Максатлары һәм гамәлләре законга каршы килүче дини берләшмәләр төзү һәм аларның эшчәнлеге тыела.

<u>9 статья.</u> Дини төркем

1. Унсигез яшенә җиткән кимендә ун кешедән торган, бергәләшеп дин тоту һәм дин тарату максатларында төзелгән, гражданнарның дәүләт теркәве узмыйча гына һәм юридик затның хокукый

сәләтенә ия булмыйча гына үз эшчәнлеген башкаручы ихтыярый берләшмәсе әлеге Законда дини төркем дип таныла. Дини төркем биналары һәм аның эшчәнлеге өчен кирәкле мөлкәт төркем файдалануына анда катнашучылар тарафыннан бирелә.

2. Дини төркем төзегән гражданнар аның төзелүе һәм эшли башлавы турында җирле администрациягә һәм дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органына хәбәр итәләр. Хәбәрнамәгә дини тәгълиматның нигезләре һәм үзенчәлекләре турындагы, шуңа хас гамәлият турындагы белешмәләр кушымта итеп биреләләр.

3. Дини төркем гыйбадәт кылырга, башка дини йолаларны һәм тантаналарны башкарырга, шулай ук үзенең тарафдарларын дингә өйрәтергә һәм аларга дини тәрбия бирергә хокуклы.

4. Дини төркем, үзенең төзелүе хакында беренчел хәбәр иткәч кимендә унбиш елдан соң дини оешмага үзгәртелү юлы белән юридик зат статусы бирүне сорап, дини оешмаларны теркәүче Татарстан Республикасы юстиция органына мөрәҗәгать итәргә яисә үзәкләштерелгән дини оешмага керүен раслаучы документ тапшырырга мөмкин.

<u>10 статья.</u> Дини оешма

1. Татарстан Республикасы гражданнарының, Татарстан Республикасы территориясендә даими һәм законлы нигезләрдә яшәүче башка затларның бергәләп дин тоту һәм дин тарату максатларында төзелгән һәм законда билгеләнгән тәртиптә юридик зат буларак теркәлгән ихтыярый берләшүләре дини оешма дип таныла.

2. Территория билгесе буенча дини оешмалар җирле һәм үзәкләштерелгән оешмаларга бүленәләр.

3. Унсигез яшенә җиткән һәм бер урында йә берәр шәһәр яки авыл җирендә даими һәм законлы нигезләрдә яшәүче кимендә ун катнашучыдан торган дини оешма җирле дини оешма дип таныла.

4. Үз уставы нигезендә бер үк диндәге кимендә өч җирле дини оешмадан торган дини оешма үзәкләштерелгән дини оешма дип таныла.

5. Татарстан Республикасында мөселманнарның дини оешмалары бер үзәкләштерелгән дини оешмадан - Татарстан Республикасы мөселманнарының Диния нәзарәтеннән гыйбарәт була һәм шуның тарафыннан идарә ителәләр.

Татарстан Республикасында Рус православие чиркәвенең дини оешмалары бер үзәкләштерелгән дини оешмадан - епархиядән гыйбарәт була һәм шуның тарафыннан идарә ителәләр.

6. Үз уставы нигезендә үзәкләштерелгән дини оешма тарафыннан төзелгән һәм әлеге Законның 8 статьясындагы 1 пунктында каралган максатка һәм билгеләргә ия булган учреждение яки оешма, шул исәптән җитәкче йә җайга салучы орган яки учреждение, шулай ук һөнәри дин белеме учреждениесе дини оешма дип танылa.

7. Дини оешманың исемендә аның кайсы диннеке булуы хакында белешмәләр булырга тиеш. Дини оешма үз эшчәнлеген башкарганда тулы исемен күрсәтергә тиеш.

8. Дини оешма ел саен үзен теркәгән органга үз эшчәнлеген дәвам итүе хакында, юридик затларның бердәм дәүләт реестрына кертелүче белешмәләрне күрсәтеп, мәгълүмат тапшырырга тиеш.

<u>11 статья.</u> Дини оешмалар төзү

1. Җирле администрация биргән документта кимендә унбиш ел дәвамында әлеге территориядә эшләп килүе турында раслануы яисә шул ук диндәге үзәкләштерелгән дини оешма структурасына керүе турында раслануы һәм күрсәтелгән оешма биргән раслануы булган дини төркемгә берләшкән Татарстан Республикасының кимендә ун гражданы җирле дини оешманың гамәлгә куючылары була алалар.

2. Үзәкләштерелгән дини оешмалар, әлеге Законның 10 статьясындагы 4 пункты нигезендә бер үк диндәге кимендә өч дини оешма булганда, закон һәм дини оешмаларның үз билгеләүләре нигезендә төзеләләр.

<u>12 статья.</u> Дини оешманың уставы

1. Дини оешма устав нигезендә эшли, устав исә дини оешманы гамәлгә куючылары яисә үзәкләштерелгән дини оешма тарафыннан раслана һәм граждан законнары таләпләренә туры килергә тиеш.

2. Дини оешма уставында түбәндәгеләр күрсәтелә:

дини оешманың исеме, урнашкан җире, төре, кайсы дингә каравы һәм, эшләп килүче үзәкләштерелгән дини оешмага караса, аның да исеме;

эшчәнлекнең максатлары, бурычлары һәм төп рәвешләре;

эшчәнлекне төзү һәм аның эшчәнлеген туктату тәртибе;

оешманың структурасы, аның идарә органнары, аларны барлыкка китерү тәртибе һәм оешманың компетенциясе;

оешманың акчаларын һәм башка мөлкәтен булдыру чыганаклары;

уставка үзгәрешләр һәм әстәмәләр кертү тәртибе;

эшчәнлеге туктатылган очракта, мөлкәт белән эш итү тәртибе;

әлеге дини оешманың эшчәнлеге үзенчәлекләренә кагылышлы башка белешмәләр.

<u>13 статья.</u> Дини оешмаларны дәүләт теркәве

1. Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан дини оешмаларны дәүләт теркәве Татарстан Республикасының юстиция органнары тарафыннан законда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

Дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы кирәк чакта теркәүче органга теркәлүче дини оешманың тәгълимат нигезләре хакында дин белеме бәяләмәсе бирә.

2. Җирле дини оешмаларны дәүләт теркәве өчен гамәлгә куючылар Татарстан Республикасының юстиция органына түбәндәгеләрне тапшырырга тиеш:

теркәлү турында гариза;

дини оешманы төзүче затларның гражданлыгын, яшәү урынын, туган елын һәм көнен күрсәткән килеш, аларның исемлеге;

дини оешма уставы;

гамәлгә кую җыелышының беркетмәсе;

дини төркемнең әлеге территориядә кимендә унбиш ел дәвамында гамәлдә булуын раслаучы һәм җирле администрация тарафыннан бирелгән яисә дини төркемнең үзәкләштерелгән дини оешмага керүен раслаган документ, уставның нотариуста таныкланган күчермәсен һәм әлеге үзәкләштерелгән дини оешманы теркәү турындагы таныклыкны тапшырган килеш;

дин тәгълиматы нигезләре һәм аңа тиешле гамәлият, шул исәптән Татарстан Республикасы территориясендә дин һәм әлеге дини берләшмә барлыкка килүнең һәм таралышының тарихы турында, аның эшчәнлек рәвешләре һәм алымнары, гаиләгә, никахка, белемгә карата мөнәсәбәтләре турында, әлеге дин тарафдарларының то-

тучыларның сәламәтлеккә карата мөнәсәбәтләре үзенчәлекләре хакында, оешма әгъзалары һәм руханилары өчен аларның граждани хокукларына һәм вазыйфаларына карата чикләүләр турындагы белешмәләр;

төзелүче дини оешманың урнашкан җирен (юридик адресын) раслаучы документ.

3. Әгәр төзелүче дини оешманың иң югары җитәкче органы (үзәге) чит дәүләт территориясендә урнашкан булса, әлеге статьяның 2 пунктында күрсәтелгән документларга өстәп, чит илдәге дини оешманың уставы яисә шушы оешманың үзе урнашкан дәүләтнең шуңа вәкаләтле органы раслаган башка нигези документ билгеләнгән тәртиптә тапшырыла.

4. Үзәкләштерелгән дини оешмаларны, шулай ук үзәкләштерелгән дини оешмалар төзегән дини оешмаларны дәүләт теркәве өчен түбәндәгеләр нигез булып торалар:

теркәлү турында гариза;

дини оешманы гамәлгә куючылар исемлеге;

төзелүче дини оешманың гамәлгә куючысы (гамәлгә куючылары) тарафыннан расланган уставы;

төзелүче дини оешманың җитәкче органы урнашкан җирен (юридик адресын) раслаучы документ;

уставның һәм гамәлгә куючының (гамәлгә куючыларның) дәүләт теркәве узуы турындагы таныклыкның нотариуста расланган күчермәләре;

гамәлгә куючының (гамәлгә куючыларның) вәкаләтле органының тиешле карары.

5. Үзәкләштерелгән дини оешма төзелгәндә гамәлгә куючы (гамәлгә куючылар) үз структурасына керүче кимендә өч җирле дини оешманың уставын һәм шушы структурага керүче башка дини оешмалар турында белешмәләр тапшыралар.

6. Үзәкләштерелгән дини оешма яисә үзәкләштерелгән дини оешма биргән раслама нигезендә төзелүче дини оешманы дәүләт теркәвенә алу турындагы гариза әлеге статьяда каралган барлык документлар тапшырылган көннән соң бер ай эчендә карала.

7. Әлеге статьяның 3 пунктында каралган очракларда, шулай ук мондый дини тәгълиматның тарафдарлары булган мөрәҗәгать итүчеләр бу территориядә дини оешманы беренче тапкыр гына төзегән очракта, теркәүче орган дәүләт дини белеме экспертизасын

үткәрү өчен документларны карауны алты айга кадәр озайтырга мөмкин. Әлеге экспертизаны үткәрү тәртибе Татарстан Республикасы Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә.

8. Мөрәҗәгать итүче (мөрәҗәгать итүчеләр) әлеге статьяның 2-4 пунктларында каралган таләпләрне үтәмәгән очракта, теркәү органы, гаризаны, мөрәҗәгать итүчегә (мөрәҗәгать итүчеләргә) бу хакта хәбәр итеп, карамаска да хокуклы.

9. Дини оешманы теркәү турындагы карар кабул ителгән очракта, теркәү органы мөрәҗәгать итүчегә дини оешманы дәүләт теркәвенә алу турында билгеләнгән үрнәктәге таныклык бирә һәм дәүләт теркәве турындагы белешмәләрне юридик затларның гомуми танышу өчен ачык булган бердәм дәүләт реестрына кертә.

10. Дини оешмаларның уставларына кертелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр дини оешмаларны теркәү өчен каралган тәртиптә дәүләт теркәве узарга тиеш, өченче затлар өчен дәүләт теркәве узган көннән алар үз көчләренә керәләр.

11. Юридик затларның бердәм дәүләт реестрына кертелүче белешмәләр үзгәргән очракта, дини оешма мондый үзгәреш кертелгән көннән соң бер ай эчендә бу хакта теркәүче органга хәбәр итә.

12. Дини оешманы теркәгән өчен теркәү җыемы алына, аның суммасын Татарстан Республикасы Хөкүмәте билгели.

14 статья. Дини оешманы дәүләт теркәвенә алудан баш тарту

1. Дәүләт дини оешманы теркәүдән түбәндәге очракларда баш тартырга мөмкин:

дини оешманың максатлары һәм эшчәнлеге Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына - конкрет статьяларын күрсәтеп - каршы килсә;

төзелүче оешма дини буларак танылмаган булса;

устав һәм башка тәкъдим ителгән документлар законнар таләпләренә туры килмәсә яисә алардагы белешмәләр дөрес булмаса;

юридик затларның бердәм дәүләт реестрында мондый исемдәге оешма элегрәк теркәлгән булса;

гамәлгә куючы (гамәлгә куючылар) вәкаләтле булмаса.

2. Дәүләт дини оешмаларны теркәүдән баш тарткан очракта, кабул ителгән карар хакында мөрәҗәгать итүчегә (мөрәҗәгать

итүчеләргә), баш тартуның нигезләрен күрсәтеп, язма рәвештә хәбәр ителә.

3. Теркәү органының дини оешманы дәүләт теркәвеннән баш тартуына, шулай ук мондый теркәүдән читләшүгә карата судка шикаять белән мөрәҗәгать итәргә мөмкин.

15 статья. Чит ил дини оешмаларының вәкилләкләре

1. Чит дәүләт законнары нигезендә аның территориясендә төзелгән оешма чит ил дини оешмасы дип атала.

2. Чит ил дини оешмасына Татарстан Республикасы территориясендә үзенең вәкиллеген ачу хокукы бирелергә мөмкин.

3. Чит ил дини оешмасы вәкиллеге гыйбадәт кылу эшчәнлеге һәм башка төрле дини эшчәнлек белән шөгыльләнә алмый, аңа әлеге Закон белән билгеләнгән дини берләшмә статусы кагылмый.

4. Татарстан Республикасында чит ил дини оешмасы вәкилләкләрен теркәү, ачу һәм ябу тәртибе Татарстан Республикасы Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә.

5. Чит ил дини оешмасы вәкиллеген теркәү турындагы карар кабул ителгән очракта, аның вәкиленә мәгълүм үрнәктәге таныклык бирелә.

6. Билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасында теркәлгән үзәкләштерелгән дини оешмалар үзләрендә чит ил дини оешмалары вәкиллеге булдырырга хокуклы.

16 статья. Дини оешма законнарны бозган очракта аны бетерү һәм аның эшчәнлеген тыю

1. Дини оешмалар түбәндәгеләр буенча бетерелергә мөмкин:

гамәлгә куючылары яисә дини оешма уставы буенча шуңа вәкаләтле орган карары буенча;

Татарстан Республикасы Конституциясе, әлеге Закон һәм башка законнарның нормаларын берничә кат бозган яисә тупас бозган очракта йә дини оешманың төзелү максатларына (устав максатларына) каршы килүче эшчәнлекне даими башкарып торганда - суд карары буенча.

2. Дини оешманы суд тәртибендә бетерү, дини оешманың яисә дини төркемнең эшчәнлеген тыю өчен түбәндәгеләр нигез була:

55

җәмәгать иминлеген һәм җәмәгать тәртибен бозу, дәүләтнең иминлеген куркыныч астына кую;

Татарстан Республикасының конституциячел корылышы нигезләрен көч кулланып үзгәртүгә һәм Татарстан Республикасының бөтенлеген бозуга юнәлдерелгән гамәлләр;

хәрби формированиеләр төзү;

сугышны пропагандалау, социаль, расачыл, милли һәм дини каршылыклар китереп чыгару, кешеләргә карата нәфрәт уяту;

гаиләне таркатуга мәҗбүр итү;

шәхескә, гражданнарның хокукларына һәм ирегенә кизәнү;

гражданнарның дини эшчәнлекләренә бәйле рәвештә наркотик һәм психотроп чаралардан, гипноздан файдалануларын, бозык һәм хокукка каршы башка төрле гамәлләр кылуларны да кертеп, аларның әхлагына, сәламәтлегенә закон нигезендә билгеләнгән зыян китерү;

үз-үзенә кул салуга өндәү яисә гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч янаган затларга дини мотивлар буенча медицина ярдәме күрсәтүдән баш тартуга өндәү;

гомуми һәм һөнәри белем алуга каршылык күрсәтү;

дини берләшмә әгъзаларын һәм тарафдарларын, башка затларны үз мөлкәтләреннән дини берләшмә файдасына баш тартырга мәҗбүр итү;

гражданның гомеренә, сәламәтлегенә, мөлкәтенә зыян салу белән янау рәвешендә (әгәр аны үтәүнең реаль куркынычы булса) яисә көч куллану рәвешендә, башка хокукка каршы гамәлләр рәвешендә аның дини берләшмәдән чыгуына каршылык күрсәтү;

гражданнарны закон белән билгеләнгән граждани вазыйфаларын үтәүдән баш тартуга яки башка төрле хокукка каршы гамәлләр кылуга этәрү;

үз исемен күрсәтмичә, башка дини оешмаларның исемен, символикасын куллану яисә, эшчәнлек алып бару.

3. Югарыда санап кителгән нигезләр аркасында бетерелгән дини оешмалар дәүләт теркәвен кабат узмыйлар.

4. Прокуратура органнары, дини оешмаларны теркәүче Татарстан Республикасы юстиция органы, дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы, шулай ук җирле администрацияләр дини оешманы бетерү йә дини оешманың яки дини төркемнең эшчәнлеген тыю хакында әлеге статьяның 2 пунктында күрсәтелгән

нигезләр буенча судка тәкъдим кертергә хокуклы.

5. Бетерелә торган дини оешманың юридик зат буларак хокукый сәләте туктатыла, ә аның мөлкәте исә закон һәм үз уставы нигезендә бүленеп бирелә.

6. Суд карары буенча дини оешманы бетерү нигезләре һәм тәртибе дини төркем эшчәнлеген тыюга карата да кулланыла.

III бүлек. Дини оешмаларның хокуклары һәм гарантияләре

17 статья. Дини оешмаларның эчке күрсәтмәләре

1. Дини оешмаларның эчке күрсәтмәләре законнарга каршы килмәсәләр һәм алар уставларында каралган хокукый сәләткә ия булсалар, дини оешмалар шушы эчке күрсәтмәләре нигезендә эш итәләр.

2. Әгәр әлеге күрсәтмәләр законнарга каршы килмәсәләр, дәүләт дини оешмаларның эчке күрсәтмәләрен ихтирам итә.

18 статья. Дини оешмаларның милекчелек хокукы

1. Дини оешмаларның милкендә биналар, җир кишәрлекләре, җитештерү, социаль, хәйрия, дини-агарту һәм башка билгеләнештәге объектлар, дини билгеләнештәге предметлар, акчалар һәм дини оешмаларның эшчәнлеген тәэмин итү өчен кирәкле бүтән төрле мөлкәт була, шул исәптән тарихи һәм мәдәни ядкярләргә караганнары да.

2. Дини оешмалар үз акчаларына, гражданнарның, оешмаларның иганә акчаларына сатып алынган яисә төзелгән яки дәүләт тарафыннан дини оешмалар милкенә тапшырылган йә законнарга каршы килмәүче башка нигезләрдә сатып алынган мөлкәткә карата милекчелек хокукына ия булалар.

3. Дини оешмалар вакыф мөлкәтенә ия булырга хокуклы.

4. Дәүләт милкендәге гыйбадәт биналары һәм корылмалары, үзләренә караган җир кишәрлекләре белән бергә, һәм дини билгеләнештәге башка төрле мөлкәт дини оешмалар милкенә түләүсез тапшырыла.

5. Дини оешмалар чит илләрдәге мөлкәткә милекчелек хоку-

кында ия булырга мөмкин.

6. Гыйбадәт кылу билгеләнешендәге күчемле һәм күчемсез мөлкәткә карата кредиторлар дәгъвасы буенча түләү алынмаска тиеш. Кредиторлар дәгъвасы буенча түләү алынмый торган гыйбарәт кылу билгеләнешендәге күчемле һәм күчемсез мөлкәт төрләре исемлеген дини оешмаларның тәкъдимнәре буенча Татарстан Республикасы Хөкүмәте билгели.

19 статья. Дини йолалар һәм тантаналар

1. Дини оешмалар гыйбадәт биналары һәм корылмалары, гыйбадәт кылу, дога кылу һәм дини җыелышлар үткәрү өчен махсус урыннарга һәм объектларга, дини ихтирам урыннарына һәм объектларына нигез салырга һәм аларны тотарга хокуклы.

2. Гыйбадәт кылулар, башка дини йолалар һәм тантаналар гыйбадәт биналарында, корылмаларында һәм аларга караган территорияләрдә, дини ихтирам урыннарында, дини оешмаларның учреждениеләрендә һәм предприятиеләрендә, зиратларда һәм крематорийларда, шулай ук торак урыннарында тоткарлыксыз башкарыла. Мәдәният учреждениеләрендә, спорт корылмаларында, башка җәмәгать урыннарында дини йолалар һәм тантаналар җирле администрацияләр, җирле үзидарә органнары һәм дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы ризалыгы белән үткәрелә.

3. Хәрби частьләрнең командованиесе, хәрби уставларның таләпләрен исәпкә алып, хәрби хезмәткәрләрнең гыйбадәт кылуларда, башка дини йолаларны һәм тантаналарны үтәүдә катнашуларына закон нигезендә каршылык күрсәтми.

4. Дини оешмалар медицина учреждениеләрендә, балалар йортларында, картлар һәм инвалидлар өчен интернат йортларда, иректән мәхрүм итү рәвешендә җинаять җәзасын үтәүче учреждениеләрдә андагы гражданнарның үтенече буенча һәм бу максатлар өчен администрация тарафыннан махсус бирелгән биналарда дини йолалар башкарырга хокуклы. Сак астында тоту урыннарындагы биналарда дини йолалар үткәрү законнарның таләпләрен үтәгән килеш рөхсәт ителә.

5. Башка төрле очракларда гавами гыйбадәт кылулар, башка дини йолалар һәм тантаналар Татарстан Республикасы территориясендә массакүләм гамәлләр үткәрү өчен билгеләнгән тәртиптә

башкарыла.

6. Дин тотучылар үтенече буенча предприятиеләрнең хезмәт көне тәртибендә Татарстан Республикасы территориясендә гамәлдә булган законнар нигезендә дини йолаларны үтәү өчен хезмәткәрләргә тәнәфес бирелергә мөмкин. Тәнәфес эш вакытына кертелми.

20 статья. Халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә дини гореф-гадәтләр

Дини оешмалар сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең махсуслаштырылган челтәрен төзергә, дин тотучыларга канон таләпләре нигезендә хезмәт күрсәтү өчен яңа медицина учреждениеләре ачарга мөмкин.

21 статья. Дини әдәбият һәм дини билгеләнеш предметлары

1. Дини оешмалар дини әдәбиятны, басма, аудио- һәм видеоматериалларны, дини билгеләнештәге башка төрле предметларны җитештерергә, сатып алырга, читтән кертергә, читкә чыгарырга һәм таратырга хокуклы.

2. Дини оешмалар гыйбадәти әдәбият бастырып чыгаручы һәм гыйбадәт кылу предметларын җитештерүче оешмаларны гамәлгә кую, шулай ук гыйбадәт кылу биналарыннан тыш аларны гамәлгә ашыру буенча аерым хокуктан файдаланалар.

3. Дини оешмалар чыгара торган әдәбият, басма, аудио- һәм видеоматериаллар әлеге дини оешманың тулы рәсми исеме белән тамгаланырга тиеш.

22 статья. Дини оешмаларның хәйрия һәм агарту эшчәнлеге

1. Дини оешмалар хәйрия эшчәнлеген турыдан-туры да, хәйрия оешмаларын гамәлгә кую юлы белән дә закон нигезендә тормышка ашырырга хокуклы.

2. Дини оешмалар үзләренең устав максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыру өчен законнарда билгеләнгән тәртиптә дини-агарту, белем бирү һәм башка төрле учреждениеләр төзергә, шулай ук массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә куярга хокуклы.

23 статья. Халыкара багланышлар һәм элемтәләр

1. Дини оешмалар халыкара багланышлар һәм элемтәләр урнаштырырга һәм тотарга хокуклы, шул исәптән дини ихтирам урыннарына бару, җыелышларда һәм башка гамәлләрдә катнашу өчен, дини белем алу өчен дә, шулай ук шушы ук максатлар өчен чит ил гражданнарын да чакырырга хокуклы.

2. Дини оешмалар, дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы белән килешеп, әлеге оешмаларда һөнәри, шул исәптән вәгази, мөгаллимлек эшчәнлеге белән шөгыльләнү максатларында чит ил гражданнарын чакыру өчен законнар нигезендә аерым хокукка ия.

24 статья. Дәүләт милке, гражданнар һәм аларның берләшмәләре милке булган мөлкәттән файдалану

1. Дини оешмалар әлеге Законда билгеләнгән максатлар өчен дәүләт (республика һәм коммуналь) берләшмәләре, иҗтимагый берләшмәләр һәм башка оешмалар биргән һәм гражданнар тарафыннан бирелгән җир кишәрлекләреннән, биналардан һәм башка төрле мөлкәттән файдаланырга хокуклы.

2. Дини оешмаларга вазыйфаи билгеләнештә файдалану өчен дәүләт милкендәге һәм җирле үзидарә милкендәге гыйбадәт биналарын һәм корылмаларын, аларга караган җир кишәрлекләре белән бергә, дини билгеләнештәге башка төрле мөлкәт түләүсез тапшырыла.

25 статья. Дини оешмаларның акчалары

Дини оешмаларның акчалары физик һәм юридик затларның ирекле иганәләре, гыйбадәт эшчәнлегеннән, гыйбадәт кылу һәм дини билгеләнеш предметларын, дини әдәбиятны җитештерүдән һәм сатудан кергән акчалар исәбенә, шулай ук законнарда тыелмаган башка акча керү чыганакларыннан барлыкка килә.

26 статья. Дини оешмаларның эшкуарлык эшчәнлеге

Дини оешмалар законнарда билгеләнгән тәртиптә эшкуарлык

эшчәнлеген башкарырга һәм үз предприятиеләрен төзергә хокуклы.

27 статья. Дини оешмаларда хезмәт хокукы мөнәсәбәтләре

1. Дини оешмалар үз уставлары нигезендә хезмәткәрләр белән хезмәт шартнамәләре (контрактлар) төзергә хокуклы.

2. Хезмәт шартлары һәм хезмәт өчен түләү дини оешма (эш бирүче) белән хезмәткәр арасында төзелә торган хезмәт шартнамәсе (контракт) буенча закон нигезендә билгеләнә.

3. Дини оешмаларда хезмәт шартнамәләре (контрактлары) буенча эшләүче гражданнарга хезмәт турындагы законнар кагыла.

4. Дини оешмаларның хезмәткәрләре, шулай ук дин әһелләре законнар нигезендә социаль тәэмин ителергә, социаль иминләштерелергә һәм пенсия белән тәэмин ителергә тиеш.

IV бүлек. Вөҗдан иреге, дин тоту иреге турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы законнар үтәлешенә күзәтчелек һәм контрольлек итү

28 статья. Дини эшчәнлек өлкәсендә күзәтчелекне һәм тикшереп торуны гамәлгә ашыру

1. Вөҗдан иреге, дин тоту иреге турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы законнар үтәлешенә күзәтчелекне Татарстан Республикасы прокуратурасы органнары гамәлгә ашыра.

2. Дини оешмаларның эшчәнлекләре максатларына һәм асылына карата уставларын тикшереп торуны дини оешмаларны теркәүче орган һәм дин эшләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт органы башкара.

29 статья. Вөҗдан иреге, дин тоту иреге турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы законнарны бозган өчен җаваплылык

Вөҗдан иреге, дин тоту иреге турындагы һәм дини берләшмәләр турындагы Татарстан Республикасы законнарын бозган өчен законнар нигезендә җаваплылык карала.

30 статья. Йомгаклау нигезләмәләре

1. Дини оешмаларның әлеге Закон үз көченә кергәнче төзелгән уставлары һәм башка төрле гамәлгә кую документлары әлеге Законга яраклаштырылырга тиеш. Дини оешмаларның уставларын һәм башка төрле гамәлгә кую документларын әлеге Законга яраклаштырганчы, алар әлеге Законга каршы килмәгән әлешләрендә генә гамәлдә булалар.

2. Татарстан Республикасы Хөкүмәте өч ай эчендә үзенең норматив-хокукый актларын әлеге Законга яраклаштырырга тиеш.

3. Әлеге Закон үз көченә кергәнче төзелгән дини оешмаларны дәүләт теркәвенә алу әлеге Закон таләпләре нигезендә 2000 елның 1 июленнән дә соңга калмыйча үткәрелергә тиеш. Бу вакыт узганнан соң кабат теркәлү узмаган дини оешмалар суд тәртибендә бетерелергә мөмкин.

4. Дини оешмаларны бетерү яисә аларның эшчәнлеген тыю өчен әлеге Законның 16 статьясындагы 2 пунктында күрсәтелгән нигезләр булса, дини оешмаларны кабат теркәү уздырылмый. Әлеге нигезләр буенча кабат теркәүдән баш тарткан теркәүче орган материалларны судка тапшыра.

5. Әлеге Закон рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

Татарстан Республикасы
Президенты М.Шәймиев

Казан шәһәре,
1999 елның 14 июле
N 2279